

*Н.І. ШИЯН, кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*

Парадигма визначення закономірностей розвитку молочного скотарства

Постановка проблеми. Молочне скотарство України, яке в минулому було провідною галуззю сільського господарства, тепер знаходиться у вкрай складному стані. Однак у 2012-2013 рр. тенденцію до скорочення обсягів виробництва молока вдалося змінити на протилежну, а відтак виробництво його зросло. Проте приріст був незначний: якщо у 2011 р. було вироблено 11086,0 тис. т, то у 2013 р. – 11505,3. Тобто виробництво молока за два роки зросло на 419,3 тис. т [11, с.19]. Якщо навіть такі темпи буде збережено в перспективі, то вони явно недостатні для того, щоб досягти прогнозних показників виробництва, які визначені на рівні 17,3 млн т у 2015-му й 23,0 млн т у 2020 р.[8, с. 220].

Слід сказати, що позначилася ще одна тенденція – зростання імпорту молочної продукції у процесі стабілізації обсягів експорту. І хоча зовнішньоторговельне сальдо її залишається позитивним, величина його у 2013 р. була найменшою за період 2009–2013 рр., дорівнюючи 273,5 млн дол.

Таке становище робить об'єктивною необхідність внесення суттєвих змін у Стратегію розвитку молочного скотарства з належним їй науковим забезпеченням. А це, у свою чергу, потребує відповідного методологічного забезпечення досліджень з урахуванням тієї обставини, що все більшого визнання набуває положення про необхідність оновлення методології економічних досліджень у цілому [13].

Результатом такої установки стало підвищення уваги до проблем економічної ме-

тодології, що знайшло підтвердження у стрімкому зростанні кількості публікацій із методологічної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає Даніел Хаусман, за редакцією якого вийшло три книги з антології філософії економіки, за 1975–1983 роки було видано, як мінімум, 19 книжок англійською мовою, присвячених безпосередньо економічній методології. У наступні 10 років таких видань було вже 50. Потім цей показник за той самий період подвоївся, а далі видань такого спрямування стало ще більше, що є доказом того, що останніми роками економічна методологія переживає розквіт [30, с. 50].

Методологія науки охоплює велику кількість проблем. Але не буде перебільшенням, якщо зазначити, що серед її досягнень – обґрунтування і відповідно введення в наукову термінологію поняття «парадигма», яке, посідаючи одне з провідних місць, допомагає обрати правильну методологію, із чим пов'язана успішність будь-якої діяльності, в тому числі й наукових досліджень. Це переконливо довів В.М. Жук на Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 150-річчю від дня народження В.І. Вернадського [32, с. 5,10].

Але, як ми з'ясували, щодо змісту цього поняття та доцільності його вживання як наукового терміна є принципово відмінні погляди. Зокрема, в авторитетному двотомнику «Панорама економічної думки кінця ХХ століття» [25] поняття «парадигма» взагалі не згадують.

Зрозуміло, що нині ситуація докорінно змінилася. Наприклад, у монографії, автором якої є Карлота Перес, розглядають різні

аспекти формування й використання парадигм в економічній науці [26].

Широке коло проблем, пов'язаних із формуванням нової парадигми розвитку економіки, яка б була адекватною наявним реаліям, всебічно проаналізовано на Міжнародній науково-практичній конференції «Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI століття» [9]. Також йшлося про необхідність в умовах формування інформаційно-мережевого суспільства оновлення моделей для управління економічними процесами, що розроблення нової парадигми розвитку економіки має здійснюватися разом із парадигмою розвитку суспільства [9, с. 112-113]. Тобто, парадигма системи нижчого рівня має бути адекватною парадигмі системи вищого рівня. З погляду мети виконуваного дослідження це означає, що розроблення парадигми досліджень проблем молочного скотарства слід здійснювати відповідно до закономірностей формування її у сфері економіки в цілому з акцентом на побудові моделей розвитку цієї галузі.

Мета статті – з'ясування змісту поняття «парадигма» з виявленням чинників, під впливом яких формується її сучасне розуміння щодо конкретного об'єкта досліджень – галузі молочного скотарства.

Виклад основних результатів дослідження. Нині найбільшого поширення набуло положення, згідно з яким поняття парадигми в науку ввів Томас Кун [31, с. 354]. Аналогічну позицію щодо визначення цього поняття займає В. Єременко [16, с. 50]. Справді, в наукових колах поняття парадигми почали активно використовувати після появи у 1962 р. праці Т. Куна «Структура наукових революцій», який уважав її сукупністю теоретичних і методологічних передумов, що визначають конкретне наукове дослідження [31, с. 354]. Але задовго до цього у добре відомому словнику Ф. Брокгауза й І. Ефрона вже з'явилося визначення цього поняття як прикладу, взятого з історії та наведеного для порівняння [18, с. 452].

Таким чином, є підстави вважати, що поняття «парадигма», що запровадив Т. Кун, набуло широкого визнання серед наукової спільноти. Проте й на нинішній час цей термін має чимало відмінностей у трактуванні.

Одне з принципових питань, які виникають при цьому, полягає у з'ясуванні співвідношення понять «методологія» і «парадигма». Із приводу цього теж є різні погляди. На нашу думку, це споріднені поняття, що впливає з поняття, яке сформулював Т. Кун. Конкретно така спорідненість знаходить своє вираження в тому, що парадигма – це форма існування методології, яка з необхідною повнотою віддзеркалює особливості наукового пізнання на певному етапі його розвитку.

Одна із найзначніших особливостей розвитку методології економічних досліджень, а у зв'язку із цим також формування відповідної парадигми, полягала в орієнтації на фізику. Важливо зазначити, що обговорення питань, пов'язаних із роллю фізики в побудові відповідної парадигми економічних досліджень, на думку Д.П. О'брайтена, почалося майже одночасно з виникненням самої економічної науки [25, с. 73]. При цьому було висловлено різні погляди. Один із них пов'язаний зі застарілою парадигмою у фізиці, а тому орієнтація на цю науку не дала особливих дивідендів. Також деякі економісти вважали фізику вкрай недосконалим зразком. А тому логічним було те, що в працях, присвячених методологічним проблемам економічної науки, постійно поставало запитання про те, чи повинні суспільні науки, включаючи економічну теорію, брати за зразок природничі науки, включаючи фізику [30, с. 31]. Причому нерідко на ці запитання давали заперечні відповіді. Зокрема, деякі економісти, наприклад Ф. Найт і економісти австрійської школи, намагалися довести, що стандарти природничих наук до економіки не можуть бути застосовані [там само, с. 49].

Ситуація принципово змінилася з виникненням двох дисциплін: фізичної економії й еконофізики. Їх об'єднує те, що вони сформувалися як результат створення своєрідного «союзу» фізики та економіки, але механізми їхнього поєднання були істотно відмінними.

Сам термін «фізична економія», вважає Л.В. Воробйова, вперше використав М. Руденко у праці «Енергія прогресу (Нариси з фізичної економії» у 1998 році. Водночас вона вказувала на те, що засновником цієї

науки слід вважати С. Подолинського [32, с. 159]. Така оцінка ролі вченого набула загального визнання, про що показує і матеріал підручника з економічної теорії [17, с. 484]. У роботі було також сформульовано поняття «українська наукова школа фізичної економії» і зазначено про винятково важливу роль у її створенні В.І. Вернадського [12, 32].

Фізична економія швидко розвивалася, про що було сказано на Міжнародній науково-практичній конференції «Фізико-економічні засади збалансованого розвитку агросфери», й у теперішній час її здобутки можуть стати значним внеском у забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. При цьому навіть було висловлено думку про пріоритетність ідей фізичної економії порівняно з ідеями політичної економії [32, с.166]. Однак така оцінка співвідношення ролі фізичної та політичної економії в науковому забезпеченні потреб національної економіки, на нашу думку, спірна. Більш зваженою вважаємо думку про те, що нині фізична економія, започаткована великим українським вченим С. Подолинським ще в XIX ст., є перспективним напрямом у розвитку постнеокласичної науки [там само, с. 97].

Провідним принципом фізичної економії як науки, на основі якої формується відповідна парадигма, є здійснення проекції сучасного бачення фізичної картини світу на сферу соціально-економічних відносин. На базі цього можна визначити відмінність цієї науки від еконофізики, яка почала розвиватися на початку 90-х років минулого століття [4,5]. На можливість і доцільність використання фізичних підходів до моделювання економічних процесів вказує Bouchaud [2, р. 1181]. Дослідження фізиків, які працювали над економічними проблемами [10, с. 112], виявилися достатньо продуктивними. Було зазначено, що із цієї проблематики вийшло друком чимало монографій та наукових статей, було підготовлено університетські курси [там само, с. 111].

На факт значного поширення фізики на поле економіки як на одну із закономірностей її розвитку вказують також В. Геець і А. Гриценко, які результатом цього процесу вважають формування нового наукового напрямку – еконофізики, в рамках якого вихо-

дять наукові праці, проходять конференції тощо [14, с. 4].

Природно виникає запитання про те, як саме на стику двох наук підвищується результативність проведення досліджень. Причому не виключено, що це стосується також сфери фізики. Але наш головний інтерес полягає в тому, щоб з'ясувати, за рахунок яких чинників фізика позитивно впливає на підвищення рівня результативності досліджень у сфері економіки. Серед тих науковців, які шукали відповідь на це запитання, слід вказати на доктора фізико-математичних наук Ф. Моцного. На його думку, відмінність еконофізики від традиційної економічної науки полягає в тому, що вона застосовує методологію фізики для аналізу економічних явищ, в тому числі й апарату статистичної фізики. При цьому важливим в економіці є акцент на здійсненні математичного моделювання процесів розвитку та еволюції, що в перспективі може привести до побудови економіки на зразок точних і природничих наук [23].

Не заперечуючи доцільності такого підходу до проведення досліджень, водночас зазначимо, що саме на його використанні побудована економетрика, джерела якої пов'язані з іменами У. Мітчелла [34] й нашого співвітчизника Є. Слущького [29]. Слід також зазначити, що, на думку ряду дослідників, еконофізичні методи відрізняються від традиційних економетричних широким використанням графічних зображень.

Наявність такої відмінності слід вважати спірною, бо навіть економічній теорії у її варіанті у вигляді економікс висувають претензії щодо того, що вона переповнена графіками, схемами, математичними формулами [24, с. 33]. Ще більшою мірою такий спосіб демонстрації особливостей економічних процесів притаманний економетричним дослідженням.

Тому вважаємо, що використання методів, притаманних еконофізиці, дає змогу підсилити значення того апарату досліджень, який уже сформувався в економічній науці. А їхнє широке використання є основою тих досліджень, які відбувалися останнім часом. Вони також вказують на особливе значення інформації про стан і динаміку

економічних процесів для розгортання досліджень. Щодо цього беззаперечно позитивну роль відіграє досвід фізики, на що особливо вказував В.В. Леонт'єв, який вважав, що вимогу економістів збільшити надходження первинних даних можна порівняти з вимогами вчених, які досліджують фізику великих енергій, забезпечити їх гігантськими прискорювачами [20, с. 158].

Як відомо, у фізиці в ролі джерела первинних даних виступають експерименти. Інша ситуація в економіці, розглядаючи яку М. Фрідман зазначає, що в суспільних науках ми рідко можемо конкретні пророцтва перевірити шляхом експериментів, спланованих таким чином, щоб елімінувати найважливіші збурюючі впливи. На його думку, реальність – це багаті й часто такою ж мірою переконливі дані, як і спеціально сплановані експерименти [30, с. 185]. Ідеться про статистичну та бухгалтерську звітність, завдяки яким формуються значні масиви інформації. А відтак постає питання про те, як найдоцільніше її обробити, щоб виявити закономірності, притаманні економічним системам різного рівня. Відповідь на нього стане черговим кроком у побудові парадигми.

При цьому не можна абстрагуватися від добре відомого положення, згідно з яким методологія економічної науки ґрунтується на найрізноманітніших засобах пізнання, на що вказує професор економічного факультету університету Стирлінга (Великобританія) Ш. Доу [15, с. 60]. Водночас вона зазначає, що за останні 100 років математика посіла в економічній теорії важливе місце, а особливо роль її зросла останніми роками. Так, згідно з Р. Бекхаузом, рівень використання мови математики у статтях із провідних економічних журналів за 50 років зріс із 10 до 75 % [1].

Один із принципових поворотів в економічній науці полягає в орієнтації на посилення математизації економічних досліджень, а також в емпіричному повороті в них, що дає змогу сконцентрувати увагу на реальних процесах за рахунок їхнього економетричного складника і прикладних моделей [21, с. 54]. У зв'язку із цим виникає велика кількість проблем. Одна з них – вимірювання, що має різні аспекти, в тому числі наявність

принципової можливості реальної її реалізації. Але в будь-якому випадку математизація економічних досліджень найтісніше пов'язана з наявністю якісної інформації про економічні процеси. Слід зазначити, що на це вказував ще у 1871 р. У.С. Джевонс, який уважав, що «політичну економію» можна було б поступово підняти до точної науки, якби комерційна статистика була повнішою й достовірнішою, ніж тепер, щоб можна було за допомогою числових даних надати формулам вичерпне значення» [6].

Наскільки успішно буде вирішено це завдання, значною мірою залежатиме від досконалості моделей, побудову яких здійснюватимуть із використанням економіко-математичних моделей. При цьому слід мати на увазі, що саме проблема побудови моделей в економічній науці набуває все більшого значення, а одне з головних завдань, яке треба розв'язувати – пояснити особливості реального світу – стає дедалі вагомішим [3].

Логічним результатом такого становища, на думку Даніеля Хаусмана, стало те, що поряд із двома основними магістральними напрямками економічної науки – мікроекономікою і макроекономікою, останнім часом внаслідок активного розвитку провідне місце посіла економетрика [30, с. 43].

Причому, як він вважає, слід не тільки поглиблювати знання про природу моделей, співвідносити їх із практичними рекомендаціями й емпіричними дослідженнями. Найголовніше він бачить у з'ясуванні того, як їх поліпшувати [там само, с. 51].

Власне завдання ми вбачали не в тому, щоб поліпшити систему побудови моделей, користуючись наявною статистичною звітністю. Його сутність полягала в тому, щоб шляхом моделювання визначити залежності, які є в галузі молочного скотарства, вийти на такий рівень дослідження, щоб виявити не просто тенденції, а наявність закономірностей чи навіть особливостей прояву певних уже виявлених законів.

Також планувалося одержати в процесі дослідження результати використати для перевірки положень, які, на нашу думку, є спірними в методологічному плані. Зокрема, з'ясувати наскільки обґрунтовані тверджен-

ня про те, що наукові закони – це закономірності, які є у природі, а також у чому полягає відмінність між випадковою закономірністю та справдішнім законом [30, с. 17].

Шукали відповідь на запитання про те, що було породжено твердженням: економісти з більшим бажанням міркують про моделі, ніж про закони і теорії [там само]. Загально визнаним є положення, згідно з яким основний результат істинної науки полягає у відкритті законів та формулюванні теорій. І якщо в економічній науці результати діяльності вчених не знаходять підтвердження в нових законах і теоріях, то це створює підстави для постановки ще одного запитання – чи слід вважати економічну теорію наукою у загальному розумінні цього поняття.

Однак у достатньо авторитетних виданнях зазначено, що звертання до моделей зовсім не означає ігнорування законів [22, с. 8, 28]. Також важливо зазначити, що моделювання є передумовою й засобом аналізу процесів, що відбуваються, і дозволяють на цій підставі зробити певні узагальнення [27, с. 198].

Зважаючи на такий підхід до визначення ролі моделювання в побудові економічних теорій, доцільно звернутися до позиції Мілтона Фрідмана щодо підходу А. Маршалла до вивчення економічної дійсності. Він виклав її в статті «Методологія позитивної економічної науки», яка була охарактеризована як одна з найважливіших робіт із методології економіки ХХ ст. [30, с.177].

Зокрема, М. Фрідман уважав, що Маршалл сприйняв світ таким, яким він є, і прагнув до того, щоб сконструювати «машину» для його аналізу [33, с. 48]. Вважаємо, що є підстави зазначити, що моделювання слід розглядати як дуже важливий елемент такої машини. Як уже зазначалося, під час формування парадигми досліджень особливу увагу необхідно приділяти особливостям об'єкта досліджень.

Послідовне врахування цієї обставини з одночасним орієнтуванням на сучасні механізми методологічної орієнтації досліджень створюють ту загальну теоретичну систему, в межах і за допомогою якої здійснюють конкретне дослідження. У зв'язку із цим постає питання про те, яким особливостям розвитку скотарства слід приділити особливу увагу.

Серед них, на нашу думку, важливо розглянути дві: неухильне зростання продуктивності корів й одночасно значну диференціацію показників надою на корову в підприємствах. Так, у період із 2003 по 2013 рік середній надій на корову зріс із 2295 до 4853 кг [11, с. 19], що відповідає загальносвітовій тенденції. Цього не можна сказати про відмінності у рівнях продуктивності корів, які залишаються дуже значними. Про це показує коефіцієнт варіації показників продуктивності корів у підприємствах України. Так, у 2011 р. він дорівнював 44,6 %, а в 2012 р. – 47,4 %.

Природно виникає запитання про те, під впливом яких факторів формуються значні відмінності у розмірах удоїв на корову. Опрацювання відповідей різних авторів на нього дає підстави зазначити, що всю сукупність чинників, які спричиняють такі розбіжності, можна об'єднати у дві групи: об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Аналіз даних по підприємствах дав змогу запропонувати іншу класифікацію з виділенням провідного чинника, з одного боку, і системи інших чинників – з іншого, під впливом яких відбувається відхилення індивідуальних показників від тренду, напрям якого головним чином пов'язаний із визначенням рівня продуктивності. Як показали численні дослідження, визначальна роль у формуванні рівня продуктивності належить розміру виробничих витрат на корову. Спочатку це положення розглядатимемо як гіпотезу, яку в подальшому слід перевіряти з використанням прийомів, притаманних емпіричним наукам [19, с. 3]. Залежно від того, наскільки повно висунута гіпотеза узгоджується з фактами, які вона покликана пояснити, вирішують питання про можливість її трансформації в закони або ж навіть теорії [31, с. 93].

Перевірку розглядуваної гіпотези здійснювали побудовою моделі залежності продуктивності корів від величини виробничих витрат упродовж року на корову у двох варіантах: 1) із використанням даних по кожному підприємству; 2) із визначенням середніх даних по групах підприємств, які формували за ознакою величини витрат на корову. Крім продуктивності, при цьому ви-

значали й інші показники, що створювало підстави для визначення ефективності виробництва молока.

Було з'ясовано, що залежність між продуктивністю корів і розмірами виробничих витрат під час використання середньогрупових даних за результатами господарської діяльності підприємств, які у 2012 р. виробляли молоко, можна описувати таким рівнянням: $y = 0,3x + 1170,6$, де y – розрахунковий рівень продуктивності, x – витрати на корову, грн.

Слід зазначити, що було сформовано 24 групи підприємств, у яких розмір витрат коливався від 1965 до 27945 грн, а продуктивність корів – від 1217 до 9023 кг. Щодо адекватності моделі реальним фактам, то для її характеристики було використано коефіцієнт детермінації (він дорівнював 0,925) та кореляції (який становив 0,962). Вони доводять про наявність дуже тісної залежності між досліджуваними величинами, а відтак про визначальну роль величини витрат у формуванні продуктивності корів.

Під час оцінки значущості цього факту слід урахувати, що аналогічною була тіснота залежності й у 2011 р., коли коефіцієнт парної кореляції між рівнем витрат і продуктивністю корів становив 0,978. Звідси випливає висновок, що зростання інтенсивності виробництва відіграє ключову роль у підвищенні продуктивності корів. Причому є

підстави зазначити, що виявленій залежності притаманний закономірний характер.

Проте обов'язково потрібно враховувати можливість прояву в міру зростання витрат на корову дії закону спадної віддачі та що нейтралізація цієї можливості відбувається за рахунок інновацій. А тому найприйнятнішим шляхом розвитку скотарства слід вважати інвестиційно-інноваційний.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що для визначення закономірностей розвитку молочного скотарства особливо важливим у сучасних умовах є обґрунтування парадигми проведення досліджень. Під час побудови слід урахувати наявність чітко визначених тенденцій у методологічній організації досліджень у сфері економіки. Одна з принципових особливостей полягає у послідовному застосуванні масових даних із використанням сучасних комп'ютерних технологій для їхньої обробки з метою побудови моделей протікання економічних процесів у різних сферах господарювання. Винятково важливе значення при цьому має якомога повніше відображення у парадигмі особливостей, притаманних об'єкту дослідження на сучасному етапі його розвитку. Також з'ясоване особливе значення в сучасних умовах формування конкурентоспроможного виробництва молока підвищення продуктивності корів із послідовною орієнтацією на інноваційно-інвестиційний шлях його розвитку.

Список використаних джерел

1. *Backhaus R.E.* If Mathematics Is Informal, Then Perhaps We Should Accept That Economics Must Be Informal Too // *Economics Journal*. 1998. Vol. 108. No 451. – P. 1848–1858.
2. *Bouchaud.* Economics need a scientific // *Nature*. Vol. 455, p. 1181.
3. *Chuchkalova S.V.* Demographic Simulation Model Example / *S. V. Chuchkalova.* – Conference publications Proceedings XV conference. - *Econophysics: Mathematical Methods in Economy.* – Vol. 1. 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mce.biophys.msu.ru/eng/archive/doc21846>.
4. *Cottrell Allin F.* Classical Econophysics / *Allin F. Cottrell, Cockshott P., Gregory J. Michaelson, Ian P. Wright, V. Yakovenko* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.bookfi.org/book/726247>.
5. *Hideaki A.* Econophysics and Companies / *A. Hideaki, F. Yoshi, I. Yuichi, L. Hiroshi.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svooy.ru/book/catalog/7721137/>.
6. *Jevons W.S.* The Theory of Political Economy. London: Macmillan, 1871.
7. *Takayasu H.* Application of Econophysics: Proceedings of the Second Nikkei Econophysics Symposium / *H. Takayasu* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ozon.ru/context/detail/id/2517989/>.
8. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) [текст] / [М. В. Присяжнюк та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка [та ін.]; ННЦ «ІАЕ». – К. : ННЦ «ІАЕ», 2011. – 1008 с.
9. *Базилевич В.Д.* Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ століття / *В.Д. Базилевич, А.І. Ігнатюк, Т.В. Гайдай* // *Економічна теорія.* – 2013. – № 1. – С. 111–118.
10. *Бурлачков В.* Экономическая наука и эконофизика: главные темы диалога / *В.Бурлачков* // *Вопросы экономики.* – 2007. – № 12. – С. 111–122.
11. *Бутило Р.* Українське скотарство у 2013 році: підсумки та прогнози / *Р. Бутило* // *Молоко і ферма.* – 2014. – №1. – С. 18–22.

12. Воробйова Л.В. Українська наукова школа фізичної економії як новітня економічна школа світового виміру / Л.В. Воробйова, В.О. Шевчук // Економіст. – 2002. – № 2. – С. 58–61.
13. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій / А.С. Гальчинський. – К.: АДЕФ – Україна, 2010. – 572 с.
14. Гесць В. Економіка та суспільство: непізнані грані взаємовпливу (роздуми над прочитаним) / В. Гесць, А. Гриценко // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 4–24.
15. Доу Ш. Математика в економічній теорії: історичний і методологічний аналіз / Ш. Доу // Вопросы экономики. – 2006. – № 7. – С. 53–72.
16. Єременко В. Сучасна парадигма економічної науки / В. Єременко // Економіка України. – 1994. – № 11. – С. 50–55.
17. Злупко С.М. Історія економічної теорії: підруч. / С.М.Злупко. – К.: Знання, 2005. – 720 с.
18. Иллюстрированный энциклопедический словарь Ф. Брокгауза и И. Ефрона. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с.
19. Карпович В.Н. Проблема, гипотеза, закон / В.Н. Карпович. – Новосибирск: Наука, 1980. – 176 с.
20. Леонтьев В.В. Избранные произведения: в 3 т. Т. 3. Избранные статьи / В.В. Леонтьев. – М.: Экономика, 2007. – 414 с.
21. Либман А. Современная экономическая теория / А. Либман // Вопросы экономики. – 2007. – № 3. – С. 46–56.
22. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: пер. с 14-го англ. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М.: ИНФРА-М, 2004. – XXXVI, 972 с.
23. Моцный Ф. Экономикофизическая наука? / Ф. Моцный // Зеркало недели. – 2010. – № 17. – С. 4.
24. Мочерний С.В. Політична економія: навч. посіб. / С.В. Мочерний. – К.: Знання, 2007. – 684 с.
25. Панорама экономической мысли конца XX столетия / ред.: Д. Гринузэ, М. Блини, И. Стюарт: в 2 т.; пер.с англ. Т. 1; под ред. В.С. Автономова, С.А. Афонцева; «Экон. Школа», С.-Петербург. госуд. ун-т экономики и финансов, Госуд. ун-т - высшая школа экономики. – СПб., 2002. – 536 с.
26. Перес К. Технологические революции и финансовый капитал. Динамика пузырей и периодов процветания / Карлота Перес; пер. с англ. – М.: «Дело» РАНХиГС, 2011. – 232 с.
27. Райзберг Е.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 480 с.
28. Семоток О.П. Сучасний словник іншомовних слів / О.П. Семоток. – Х.: Веста, Ранок, 2007. – 464 с.
29. Слуцкий Е.Е. Экономические и статистические произведения. Избранное. Сер. «Антология экономической мысли» / Е.Е. Слуцкий. – М.: ЭКСМО, 2010. – 1152 с.
30. Философия экономики. Антология; пер. с англ. / под ред. Даниела Хаусмана. – М.: Изд-во Ин-та Гайдара, 2012. – 520 с.
31. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – М.: Политиздат, 1986. – 590 с.
32. Фізико-економічні засади збалансованого розвитку агросфери (до 150-річчя від дня народження В.І. Вернадського): зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 11 квіт. 2013 р., Київ; за ред. Ю.О. Лупенка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. – 302 с.
33. Фридман М. Методология позитивной экономической науки / М. Фридман // THESIS. – 1994. – Вып. 4. – С. 20–52.
34. Ядгаров Я.С. История экономических учений: учеб. / Я.С. Ядгаров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 480 с.

Стаття надійшла до редакції 23.06.2014 р.

***

Новини АПК

Україна здатна забезпечити власні продовольчі потреби та поставляти продукцію до інших країн

Про це Міністр аграрної політики та продовольства України Ігор Швайка зазначив під час зустрічі з Міністром продовольства Народної Республіки Бангладеш Ісламом Камрулом. Домовлено збільшити протягом двох років поставки українських зернових до Бангладешу та підписати довгостроковий контракт. Про що зазначено в Меморандумі, підписаному на зустрічі.

Партнери з Азії відзначили, що в Україні змінилися принципи державного менеджменту, що піде на користь нашої державі.

"Україна сьогодні - держава, яка ставить на перше місце інтереси країни, а не окремих чиновників. А це дійсно те, що ламає картину багатьох людей в тому числі й іноземців", - сказав Міністр Ігор Швайка й додав: «Сільське господарство України, незважаючи на всі останні політичні складнощі, продовжує зміцнювати позиції на світовому ринку продовольства».

У ході зустрічі українська сторона відзначила, що зацікавлена у подальшій співпраці з Бангладешем, зокрема в збільшенні обсягу експорту зернових, а також у налагодженні поставок молочної та іншої харчової продукції.

Прес-служба Мінагрополітики України